

การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถียุทธ
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรุงเทพมหานคร

นางสาววิไล วิทย์ประเสริฐกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**A STUDY OF THE STATE AND PROBLEMS OF THE MANAGEMENT
OF BUDDHIST CONCEPT SCHOOLS UNDER THE OFFICE
OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION IN BANGKOK**

Miss Vilai Vitprasertkul

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Educational Administration
Department of Educational Policy, Management, and Leadership
Faculty of Education
Chulalongkorn University
Academic Year 2006
Copyright of Chulalongkorn University**

491399

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงาน โรงเรียนวิถีพุทธ สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรุงเทพมหานคร
โดย นางสาววิไล วิทย์ประเสริฐกุล
สาขาวิชา บริหารการศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปองสิน วิเศษศิริ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์สิทธิ์ สิริบรรณพิทักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัฐนิภา กุปรัตน์)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปองสิน วิเศษศิริ)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชญาพิมพ์ อูสาโท)

วิไล วิทย์ประเสริฐกุล : การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหาร โรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรุงเทพมหานคร (A STUDY OF THE STATE AND PROBLEMS
OF THE MANAGEMENT OF BUDDHIST CONCEPT SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC
EDUCATION COMMISSION IN BANGKOK) อาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ดร.ปองสิน วิเศษศิริ, 283 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหาร โรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรุงเทพมหานคร โดยใช้กรอบการบริหาร โรงเรียนวิถิปุทธของ
กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2548) เป็นกรอบการวิจัยซึ่งประกอบด้วย 6 ด้านดังนี้
1. ด้านการเตรียมการ 2. ด้านการดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ 3. ด้านการดำเนินการพัฒนาบุคลากรตาม
ระบบไตรสิกขา 4. ด้านการนิเทศดูแลใกล้ชิด 5. ด้านการปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง 6. ด้านการประเมินผลและ
เผยแพร่ผลการดำเนินงาน ประชากร ได้แก่ โรงเรียนวิถิปุทธ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐาน ในกรุงเทพมหานคร 52 แห่ง ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้บริหารโรงเรียน 52 คน หัวหน้าโครงการวิถิปุทธ 52 คน
หัวหน้ากลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรม 52 คน รวมทั้งสิ้น 156 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม
แบบสำรวจและแบบตรวจเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านการเตรียมการ มีการหาที่ปรึกษา การเตรียมบุคลากร และกำหนดเป้าหมาย
ปัญหา - การเตรียมนักเรียน คือนักเรียนยังขาดความเข้าใจแนวปฏิบัติตามแนววิถิปุทธ
- การเตรียมผู้ปกครอง คือ ผู้ปกครองมีภารกิจไม่ให้ความสำคัญกับวิถิปุทธ
- การเตรียมบุคลากร คือ ขาดความเข้าใจในโครงการ โรงเรียนวิถิปุทธ
2. ด้านการดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ มีการจัดหลักสูตรสถานศึกษามีการจัดแนวการจัดการเรียนรู้
ปัญหา - การเตรียมกิจกรรมนักเรียน คือ ครูขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ตาม
แนววิถิปุทธและขาดงบประมาณ
3. ด้านการดำเนินการพัฒนาบุคลากรตามระบบไตรสิกขา มีการจัดการพัฒนาครูและบุคลากรตามระบบไตรสิกขา
ปัญหา - การขาดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
4. ด้านการนิเทศดูแลใกล้ชิด มีลักษณะความเป็นกัลยาณมิตร
ปัญหา - ขาดการนิเทศดูแลใกล้ชิดอย่างต่อเนื่อง
5. ด้านการปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง มีการนำข้อมูลในการบริหารด้านต่าง ๆ มาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง
ด้านการปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง ด้านนี้ไม่พบปัญหา
6. ด้านการประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน มีการประเมินเมื่อสิ้นสุดแผนปฏิบัติ นำการเผยแพร่หรือ
รายงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ โดยการจัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ ด้านนี้ไม่พบปัญหา

ภาควิชา นโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา
สาขา วิชาบริหารการศึกษา
ปีการศึกษา 2549

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา...*ปองสิน วิเศษศิริ*

48837586 27: Major: Educational Administration

Key Word: Management/ Management of Buddhist Concept Schools/ Buddhist Concept Schools

Vilai Vitprasertkul: A Study of The State and Problems of The Management of Buddhist Concept Schools under The Office of The Basic Education Commission in Bangkok.

Thesis Advisor : Asst. Prof. Pongsin Viseshsiri, Ph.D., 283 pp.,

The purpose of this research is to study the state and problems of the management of Buddhist Concept Schools under the Office of the Basic Education Commission in Bangkok. The population consisted of 52 Buddhist concept schools under the Office of The Basic Education Commission in Bangkok. The questionnaire respondents were 52 school principals, 52 Buddhist Concept Project managers, and 52 Social Studies subject head-teachers. This accounted for 156 respondents. Questionnaires, survey form, and document survey forms were used. All data were analyzed with percentage.

The study resulted in the following findings:

1. Project Preparation: The project consultants and personnel were provided and the project goals were set up.
  - Problems - Students lacked understanding of Buddhist practices
  - Most parents, heavily engaged with their own businesses were not interested in Buddhist practices
  - The school personnel also lacked understanding of concepts on the Buddhist school project.
2. Project Organization: School curricula, learning and delivery guidelines and student development activities were prepared.
  - Problems - Teachers lacked the knowledge and experiences in Buddhist concept learning and delivery processes, and the project didn't have enough budgets.
3. The Three Refuges System Development: Personnel and teacher development programs, in accordance with three Buddhism refuges, were implemented.
  - Problem - The development program lacked continuity.
4. Project Supervision: A mutually friendly supervision was agreed upon.
  - Problem - The project supervising, project monitoring and giving suggestions from parties concerned was not performed on a continuous basis.
5. Continuous Project Development Process: Most schools reconsidered the preliminary project data and create some measures to improve some on-going tasks continuously.
  - Problem - None
6. Project Evaluation and Project Dissemination: Project evaluation at the end of the action plans were to be done and to be published so that all parties concerned would be informed.
  - Problem - None

Department Educational Policy, Management, and Leadership
Field of Study Educational Administration
Academic 2006

Student's signature.....*Vilai Vitprasertkul*
Advisor's signature.....*Pongsi Viseshsiri*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปองสิน วิเศษศิริ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และประธานสาขาวิชา บริหารการศึกษา ซึ่งได้ให้คำปรึกษา ชี้แนะอย่างเป็นทางการวิจัย และให้ความเมตตา กรุณาต่อศิษย์ ตลอดระยะเวลาที่เข้ารับการศึกษาในคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัย จึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ด้วยความซาบซึ้งเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ฉัฐนิภา คุปรัตน์ ประธานกรรมการ สอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชญาพิมพ์ อุสาโท กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รอง ศาสตราจารย์ นพพงษ์ บุญจิตราкул ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กอบกุล พุกกะวัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เอมอร จังศิริพรปกรณ์ ที่ให้ความรู้และคำแนะนำ ด้านวิธีการวิจัยทางการศึกษา พร้อมกันนี้ต้อง ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุก ๆ ท่านในสาขาวิชาบริหารการศึกษา รวมทั้งคณาจารย์ต่างสาขาวิชาที่ ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย และให้กำลังใจในงานวิจัยชิ้นนี้อย่างดียิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อประจงคุณแม่ฉวีศรี ที่เคารพอย่างหาที่สุดไม่ได้ ขอขอบทุกคน ในครอบครัวที่เข้าใจและให้กำลังใจตลอด ขอขอบพระคุณคุณอาเวลาที่ให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยใน ครั้งนี้

ขอกราบนมัสการพระเทพปริยัติวิมล ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงแก่ผู้ทรงคุณวุฒิ ทุกท่านที่ให้คำชี้แนะที่เป็นประโยชน์ในการทำเครื่องมือวิจัย อีกทั้งผู้อำนวยการ โรงเรียนและคุณครูทุก ท่านที่ให้ความอนุเคราะห์และเสียสละเวลาอันมีค่าของท่านในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบใจในน้ำใจน้อง ๆ ในกลุ่มบริหารการศึกษารุ่น 43 ที่น่ารักทุกคน ขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ บริหารการศึกษา และเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ต่างกลุ่มทุกคนที่ให้ กำลังใจ

คุณความดีอันเกิดจากประโยชน์ของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นการบูชา แต่พระคุณของบิดา มารดา ครู อาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่าน และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอันเป็นที่ รักยิ่ง คุณูปการที่ได้รับในงานวิจัยครั้งนี้บันดาลให้เกิดความสุขกาย สุขใจ สมความปรารถนาต่อทุก ท่านชั่วกาลนาน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภาพ.....	ฉ

บทที่

1	บทนำ.....	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
	ขอบเขตการวิจัย.....	4
	คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
	ประโยชน์ของการวิจัย.....	6
	วิธีดำเนินการวิจัย.....	6
	ลำดับขั้นในการเสนอผลการวิจัย.....	8
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
	1) แนวคิดเกี่ยวกับโครงการ โรงเรียนวิถิพุทธ.....	10
	1.1 ปรัชญาพื้นฐานทางพุทธศาสนา.....	10
	1.2 โครงการ โรงเรียนวิถิพุทธ.....	13
	1.2.1 ความเป็นมาของโรงเรียนวิถิพุทธ	13
	1.2.2 ความหมายของโรงเรียนวิถิพุทธ.....	16
	1.2.3 ความมุ่งหมายและประโยชน์ของโรงเรียนวิถิพุทธ.....	19
	1.2.4 กรอบความคิดรูปแบบโรงเรียนวิถิพุทธ.....	19
	1.2.5 การจัดวิถิพุทธสู่วิถีการเรียนรู้.....	23
	1.2.6 การบริหาร โครงการ โรงเรียนวิถิพุทธ.....	25
	2) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	25
	2.1 ความหมายของการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	25

2.2	ภารกิจของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. การศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542.....	27
2.3	ขอบข่ายงานการบริหารสถานศึกษา.....	28
3)	แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ.....	30
4)	กรอบแนวคิดการวิจัยการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธตามแนวคิดของ กระทรวงศึกษาธิการ 6 ด้านคือ.....	31
4.1	การเตรียมการ.....	32
4.2	การดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ.....	36
4.3	การดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา.....	53
4.4	การนิเทศดูแลสนับสนุนใกล้ชิด.....	61
4.5	การปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง	63
4.6	ประเมินผลเผยแพร่ผลการดำเนินงาน.....	65
5)	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	70
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	94
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	94
	ประชากร.....	94
	เครื่องมือในการวิจัย.....	95
	ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ.....	96
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	96
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	99
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	100
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	101
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ.....	113
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ.....	166
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการสังเกตอาคารสถานที่และบริเวณ ภายในโรงเรียน.....	204
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการตรวจเอกสาร.....	207
5	สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	212
	สรุปผลการวิจัย.....	212

บทที่

หน้า

การอภิปรายผล.....	220
ข้อเสนอแนะ.....	226
รายการอ้างอิง.....	228
ภาคผนวก.....	233
ก. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	234
ข. สำเนาหนังสือขอความร่วมมือ.....	236
ค. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	240
ง. รายชื่อกลุ่มประชากรของการวิจัย.....	270
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	274

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ตารางจำนวนประชากรจำแนกตามโรงเรียน.....	91
2	ตารางจำนวนและร้อยละของแบบสอบถามที่ส่งไปและได้รับคืน.....	97
3	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพ...	100
4	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละเกี่ยวกับสภาพการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ ด้านที่ 1 การเตรียมการ.....	111
5	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละเกี่ยวกับสภาพการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ ด้านที่ 2 การดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ.....	124
6	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละเกี่ยวกับสภาพการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ ด้านที่ 3 การดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา.....	148
7	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละเกี่ยวกับสภาพการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ ด้านที่ 4 การนิเทศดูแลใกล้ชิด.....	153
8	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละเกี่ยวกับสภาพการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ ด้านที่ 5 การปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง.....	159
9	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละเกี่ยวกับสภาพการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ ด้านที่ 6 ด้านการประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน.....	160
10	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของปัญหาการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ ด้านที่ 1 การเตรียมการ.....	163
11	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของปัญหาการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ ด้านที่ 2 ปัญหาด้านการดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ	174
12	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของปัญหาการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ ด้านที่ 3 การดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา.....	195
13	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของปัญหาการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ ด้านที่ 4 การนิเทศดูแลใกล้ชิด.....	198
14	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของปัญหาการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ ด้านที่ 5 การปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง.....	200
15	ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของปัญหาการบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธ ด้านที่ 6 ด้านการประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน.....	202

ตารางที่		หน้า
16	ตารางแสดงผลการสำรวจอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนวิถิพุทธ.....	206
17	ตารางแสดงผลการวิเคราะห์จากการตรวจสอบเอกสาร โรงเรียนวิถิพุทธ แสดงจำนวนและร้อยละของแผนยุทธศาสตร์.....	210
18	ตารางแสดงผลการวิเคราะห์จากการตรวจสอบเอกสาร โรงเรียนวิถิพุทธ แสดงจำนวนและร้อยละของแผนปฏิบัติการ.....	211
19	ตารางแสดงผลการวิเคราะห์จากการตรวจสอบเอกสาร โรงเรียนวิถิพุทธ แสดงจำนวนและร้อยละของการประเมินผลตนเอง.....	212
20	ตารางแสดงผลการวิเคราะห์จากการตรวจสอบเอกสาร โรงเรียนวิถิพุทธ แสดงจำนวนและร้อยละของการประกันคุณภาพภายนอก.....	213
21	ตารางแสดงผลการวิเคราะห์จากการตรวจสอบเอกสาร โรงเรียนวิถิพุทธ แสดงจำนวนและร้อยละของโรงเรียนวิถิพุทธของปีที่จัดการศึกษา ก่อน ปี พ.ศ. 2549.....	214

สารบัญตารางภาพ

ตารางที่		หน้า
1	หลักการในการจัดการศึกษา นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์แนวหลักธรรมภavana 4	18
2	แนวคิดจากหนังสือการพัฒนาที่ยั่งยืน โดย พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)	20
3	หลักการบริหารเพื่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง	64
4	การบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ	67
5	องค์ประกอบตัวชี้วัดและข้อบ่งชี้คุณภาพ	68
6	แสดงลักษณะความเป็นไปของชีวิตและลักษณะชีวิตที่ควรจะเป็นไป	79